

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การค้นคว้าอิสระเรื่อง “การจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าดง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ ลักษณะกายภาพ สิ่งแวดล้อมของเมืองโบราณและมรดกวัฒนธรรม ตลอดจนศักยภาพและสภาพปัญหาของเมืองโบราณเวียงท่ากานและโบราณสถานในฐานะที่แหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเสนอแนวทางของการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากาน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อการรักษาคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น มีขั้นตอนและวิธีการศึกษาประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 การศึกษาภาคเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎี
- 3.3 การศึกษาเมืองโบราณเวียงท่ากานและโบราณสถานของเวียงท่ากาน อำเภอสันป่าดง จังหวัดเชียงใหม่
- 3.4 การศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของภาคประชาชนชาวบ้านท่ากานต่อการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3.5 การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3.6 แนวทางการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ ลักษณะกายภาพ สิ่งแวดล้อมของเมืองโบราณและมรดกวัฒนธรรม ตลอดจนศักยภาพและสภาพปัญหาของเมืองโบราณเวียงท่ากานและโบราณสถานในฐานะที่แหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเสนอแนวทางของการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากาน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อการรักษาคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นโดยใช้วิธีการศึกษาในรูปแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Research) และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

3.2 การศึกษาภาคเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎี

เป็นขั้นตอนการศึกษาภาคเอกสาร เพื่อทบทวนสถานะภาพความรู้ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และความเป็นมาของเวียงท่ากาน รวมทั้งมรดกวัฒนธรรมของเมืองโบราณเวียงท่ากาน ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้วนี้ โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัย ในห้องสมุดต่าง ๆ ด้วยวิธีการสืบค้นข้อมูลและเรียบเรียงลำดับความสำคัญนำข้อมูลมาจัดระเบียบและเรียบเรียง ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

- (1) สถานะภาพความรู้เกี่ยวกับเวียงท่ากาน
 - (1.1) ประวัติศาสตร์ของเวียงท่ากาน
 - (1.2) หลักฐานทางโบราณคดีของเวียงท่ากาน
- (2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้วนี้
- (3) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - (3.1) เอกสารและหนังสือ
 - (3.2) งานวิจัย
- (4) กรอบแนวคิดการศึกษา

ดังรายละเอียดที่นำเสนอผลการศึกษาในบทที่ 2

3.3 การศึกษาเมืองโบราณเวียงท่ากานและโบราณสถานของเวียงท่ากาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

เป็นขั้นตอนของการศึกษาเมืองโบราณเวียงท่ากานและโบราณสถานของเวียงท่ากาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม ทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ซึ่งได้มาด้วยวิธีการการสุ่มแบบจงใจ (Purposive Sampling) จากผู้รู้ ผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง อย่างไม่จำกัดจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ จนได้ข้อมูลครบถ้วน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของที่ตั้ง ลักษณะกายภาพเมืองโบราณเวียงท่ากาน และโบราณสถานในเขตเมืองโบราณเวียงท่ากาน รวมทั้งชุมชนบ้านท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีผู้ให้สัมภาษณ์ที่ยินดีให้เปิดเผยนาม ดังนี้

- 1) คุณสุวิทย์ อาทิตย์ อาสาสมัครท้องถิ่นดูแลและรักษามรดกวัฒนธรรม
- 2) คุณกรรณิการ์ เสริมเกษมชูศักดิ์ พนักงานประจำองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) คุณ ชูศักดิ์ ศิริวนกุล ประธาน อาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกศิลปวัฒนธรรม เวียงท่ากาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 4) คุณพิชญ์สินี ทศน์นิยม ผู้ช่วยผู้อำนวยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงาน เชียงใหม่
- 5) คุณสวรรษ หัตจันทร์ดี ประธาน อสม.เวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 6) คุณชัชฎาภรณ์ พงษ์ปานายวิชาญ พนักงานประจำ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 7) คุณนายวิชาญ หล้าป้อ ปรากฏชาวบ้าน
- 8) คุณวุฒิกุล มณีดวงฤทธิ์ ข้าราชการสำนักศิลปากรที่ 8 จังหวัดเชียงใหม่
- 9) คุณสวรรค์ แคว้น ไธสง นายกสสมาคมสหพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่
- 10) คุณอนันธรณ์ โหจันดารัตน์ อุปนายกสมาคมสหพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวภาคเหนือ จังหวัด เชียงใหม่

เมื่อได้ข้อมูลดังกล่าวมาแล้ว ได้ตรวจสอบข้อมูล จัดระเบียบ และเรียบเรียงเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับที่ตั้ง ลักษณะกายภาพเมืองโบราณเวียงท่ากาน และโบราณสถานในเขตเมืองโบราณเวียงท่ากาน รวมทั้งชุมชนบ้านท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และนำมาทำการวิเคราะห์ให้เห็นคุณค่าและศักยภาพ ตลอดจนปัญหาของเมืองโบราณและโบราณสถานเวียงท่ากานในฐานะที่

แหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แล้วนำผลมาเรียบเรียงและนำเสนอ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

- 1) การศึกษาเมืองโบราณเวียงท่ากานและโบราณสถานของเวียงท่ากาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
 - 1.1) ที่ตั้งและเส้นทางคมนาคม
 - 1.2) ลักษณะกายภาพของเมืองโบราณเวียงท่ากาน
 - 1.3) ชุมชนบ้านท่ากานและสิ่งแวดล้อมของเมืองโบราณเวียงท่ากานในปัจจุบัน
 - 1.4) ประวัติการดำเนินการเกี่ยวกับเมืองโบราณเวียงท่ากานในช่วงเวลาที่ผ่านมา
 - 1.5) โบราณสถานในเขตเมืองโบราณเวียงท่ากานและใกล้เคียง
 - 1.5.1) โบราณสถานภายในเมืองโบราณเวียงท่ากาน
 - 1.5.2) โบราณสถานภายนอกโดยรอบเมืองโบราณเวียงท่ากาน
- 2) การวิเคราะห์คุณค่า ศักยภาพและสภาพปัญหาของเมืองโบราณและโบราณสถานเวียงท่ากาน
 - 2.1) การวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญของเมืองโบราณเวียงท่ากานและโบราณสถานในฐานะที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรม
 - 2.2) การวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพปัญหาของเมืองโบราณเวียงท่ากานและโบราณสถานในฐานะที่แหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ดังรายละเอียดที่ได้นำเสนอในบทที่ 4

3.4 การศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของภาคประชาชนชาวบ้านท่ากานต่อการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เป็นขั้นตอนการศึกษาเพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากภาคประชาชนในชุมชนหมู่บ้านท่ากาน หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งที่ตั้งเป็นชุมชนส่วนใหญ่อยู่ภายในบริเวณภายในตัวเมืองโบราณและโดยรอบ ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อจะได้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาประกอบในการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสมในการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

การดำเนินการในส่วนนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งคือภาคประชาชนในชุมชนหมู่บ้านท่ากาน หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะเป็นกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่คัดเลือกด้วยวิธีการการสุ่มตัวอย่างแบบจงใจ (Purposive Sampling) จากประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการชุมชน ตลอดจนนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน ในประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับแนวทางของการจัดการที่เหมาะสมให้เมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป ซึ่งมีรายชื่อผลของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มดังนี้

- 1) คุณสุวิทย์ อาทิตย์ อาสาสมัครท้องถิ่นดูแลและรักษามรดกวัฒนธรรม
- 2) คุณกรรณิการ์ เสริมเกษมชูศักดิ์ พนักงานประจำองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) คุณ ชูศักดิ์ ศิริวนกุล ประธานอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกศิลปวัฒนธรรม เวียงท่ากาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 4) คุณพิชญ์สินี ทศน์นิยม ผู้ช่วยผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่
- 5) คุณสวรรช หัตถ์จันทร์ดี ประธาน อสม.เวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 6) คุณชัชฎาภรณ์ พงษ์ป่า พนักงานประจำ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 7) คุณนายวิชาญ หล้าป้อ ปราชญ์ชาวบ้าน
- 8) คุณวุฒิกุล มณีดวงฤทธิ์ ข้าราชการสำนักศิลปากรที่ 8 จังหวัดเชียงใหม่
- 9) คุณสวรรค์ แคว้นไธสง นายกสมาคมสหพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่
- 10) คุณอนันธรณ์ โหจันคาร์ตัน อุปนายกสมาคมสหพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่
- 11) ผู้ใหญ่บ้านท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 12) คุณคำดวง มณีดวงฤทธิ์ อดีตประธาน อสมศ. คนแรก ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ครั้งนี้ ใช้สถานที่สนทนากลุ่มที่ศาลาประชาคมบริเวณกลุ่มโบราณสถานกลางเวียงบ้านท่ากาน และใช้เวลาสนทนากลุ่มประมาณ 2 ชั่วโมงโดยมีผู้ศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderater) ในประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับแนวทางของการจัดการให้เวียงท่ากานเป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งสรุปผลการสนทนากลุ่ม ดังนี้

- 1) การที่จะจัดการอนุรักษ์และพัฒนาใดๆ ที่เกี่ยวกับเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานนั้น ควรต้องให้ภาคประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างสำคัญ
- 2) ในการจัดการพัฒนาให้เมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ภาคประชาชนในชุมชนมีความพร้อมและยินดีให้ความร่วมมือและมีข้อเสนอแนะในกิจกรรมที่ควรจะต้องดำเนินการดังนี้
 - 2.1) ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์และโบราณสถานเวียงท่ากานให้เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
 - 2.2) ควรมีสื่อความรู้และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อบริการการเรียนรู้และท่องเที่ยวให้เหมาะสม
- 3) นอกเหนือจากกรมศิลปากร ซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ โบราณสถานแล้ว หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานงานการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

ดังรายละเอียดที่ได้นำเสนอในบทที่ 5

3.5 การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เป็นขั้นตอนของการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งจะมีขั้นตอนของการพิจารณา ตามลำดับ ดังนี้

- 1) พิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ
 - 2) พิจารณาจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของภาคประชาชนต่อแนวทางการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งได้ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนบ้านท่ากาน ซึ่งในการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาเลือกแนวทางที่เหมาะสมของจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงลงความเห็นที่จะเสนอแนวทางการจัดการดังนี้
- ก. แนวทางการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เกิดความยั่งยืน เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ควรใช้รูปแบบของการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ข. แนวทางของการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมศิลปากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในพื้นที่ ในรูปของกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพของการเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ดังรายละเอียดที่ได้นำเสนอในบทที่ 5

3.6 แนวทางการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เป็นขั้นตอนสุดท้ายซึ่งผู้ศึกษาเสนอแนวทางของการจัดการเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากานมีประสิทธิภาพของการเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

- 1) การอนุรักษ์และพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมของโบราณสถาน ซึ่งควรเป็นงานในความรับผิดชอบตามกฎหมายของกรมศิลปากร
- 2) การปรับปรุงเส้นทางเข้าสู่โบราณสถานในแต่ละแห่ง ตลอดจนสื่อเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ ป้ายบอกเส้นทางเข้าสู่เวียงท่ากานและโบราณสถานต่างๆ เอกสารและป้ายนำชม ตลอดจนที่จอดรถและห้องน้ำสาธารณะ เป็นต้น ควรประสานให้องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่
- 3) การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ควรที่มีการปรับปรุงให้ศูนย์บริการข้อมูลดังกล่าวนี้ทำหน้าที่ที่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง โดยความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ และกรมศิลปากร ตลอดจนภาคประชาชนในพื้นที่
- 4) กิจกรรมของชุมชนเพื่อสนับสนุน ดำเนินการโดยภาคประชาชนในชุมชนบ้านท่ากาน
- 5) กิจกรรมเสริมต่าง ๆ เพื่อสร้างความเคลื่อนไหวและเรียกความสนใจ
- 6) การประชาสัมพันธ์
- 7) การจัดการเส้นทางการศึกษาเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากาน

ดังรายละเอียดที่ได้นำเสนอในบทที่ 5